

Isabel Franc

SOBRE EL MEU COS ESCRIC EL TEU NOM

*Sur l'espoir sans souvenir
J'écris ton nom.*

—PAUL ÉLUARD

Un cos diferent, digues-li no *standard* o no normatiu, sovint provoca una curiositat morbosa. Mirem de gairell aquell cos contrafet o mutilat tot intentant esbrinar què li falta o què li sobra; què té o què no té; què li passa o no li passa.

I quan ho descobrim, què?

La tendència és fer deduccions: “Ah, és clar, es posa aquesta roba perquè no es vegi que té massa... o massa poc... o gens... però fixa't-hi que se li nota”. O qualsevol altra observació no massa allunyada d'això.

El pas següent té diverses possibilitats:

- a. La compassió: “Ai, pobre!”
- b. La identificació: “Jo, si em passés, faria... o deixaria de fer... o no sé pas què faria!”
- c. La sentència: “Doncs no s'amaga!”, amb diverses opcions:
 - a. “Que valenta!”
 - b. “Quina angúnia!”
 - c. “Ves a saber...”
- d. D'altres, sovint inimaginables.

I les persones que tenim un cos diferent, no normatiu o no *standard*, què hem de fer? Com ho vivim?

Vaig ser víctima d'un càncer de mama el 2007, amb mastectomia inclosa. Un cop passat tot el tràngol, del qual m'estalviaré fer *spoilers* (ha quedat reflectit a la novel·la gràfica *Alicia en un món real*, que ha reeditat Egales el febrer de 2020), va arribar la decisió de què fer amb aquell buit. Sense voler frivoltitzar, però sí traient-li ferro, o sigui desdramatitzant, podria (i ho faré) explicar un bon grapat d'anècdotes. La primera fa referència a la decisió mateixa: reconstrucció, sí o no? La resposta va ser un NO rotund; de cap manera em volia sotmetre a una altra intervenció, aquest cop per motius estètics, així que... "a qui no li agradi que no miri", perquè la meua intenció era continuar fent *topless*. Però... m'havia d'enfrontar a aquestes mirades de gairell, de les que acabo de parlar, i no em venia gens de gust. I si feia alguna cosa que convidés a mirar obertament? A mi no em va traumatitzar aquest buit, manca o diferència. Sempre he viscut els canvis al meu cos com a part de la meua història; cada cicatriu, cada arruga, cada ferida n'explica un episodi. No tenia cap intenció d'amagar-me.

Tot aquest rebombori reflexiu va coincidir amb que la fotògrafa Judith Vizcarra em va proposar de participar en una exposició.... i jo, davant la possibilitat de sentir-me Judith Mascó per un dia, vaig anar-hi de cap, a la sessió fotogràfica.

L'exposició havia de titular-se "Seguim sent dones". "Ui, ui, ui!", vaig pensar, no anem bé.

En una reunió amb la fotògrafa, la crítica d'art Elina Norandi (autora d'un dels textos del catàleg) i alguna de les models, vaig manifestar el meu desacord amb aquell títol tot exposant les meves raons (a les quals Elina feia costat). La pèrdua d'un pit ens convertia en menys dones? Per això calia reivindicar que ho continuàvem sent? La discussió s'anava escalfant i pujant de to. Es va arribar a comentar que "és clar, si ets lesbiana això no ho pateixes tant" (Santa paciència i quanta pedra cal picar!) i estira i arronsa fins que una de les models em va increpar tot demanant-me: "Doncs aleshores quin títol hi posaries tu?" (només li va faltar afegir-hi: "Llesta! Més que llesta!"). Jo no en vaig tenir cap dubte: una exposició que mostra la bellesa de cossos de dones mancats d'un pit i ho fa plena d'amor propi i d'allò que se'n diu apoderament havia de titular-se "L'orgull de l'absència". El títol es va acceptar tot i que la model va remugar que ella no se sentia orgullosa d'haver perdut un pit. Jo tampoc, li vaig aclarir, però sí de mostrar el meu cos tal com és ara, amb les seves mancances, les seves cicatrius, els seus dèficits i els seus superàvits i, en definitiva, tota la seva història escrita a la pell.

Tornant a la invitació a mirar un cos sense necessitat de dissimular, una amiga em va suggerir de fer-me un tatuatge i... vet aquí la solució miraculosa. El tatuatge

representava el meu discurs escrit al cos. Com no se m'havia acudit a mi mateixa? Doncs per un evident prejudici i molta ignorància en vers el món del tatuatge, així de clar.

Després d'indagar durant uns dies (no en tenia ni idea d'on i amb qui fer-me'l), vaig tenir la sort de contactar amb la Joana Catot, tatuadora i tatuada que treballa "en estret contacte amb els sentiments profunds, expressats just a la frontera amb el món exterior, la pell".¹ I una de les coses que més em va impactar va ser el comentari que em va fer quan, tot triant la imatge, em vaig lamentar perquè cap dels dibuixos tapava la cicatriu. "És que no l'has de tapar", va dir contundent, "has de decorar la zona".

Va ser revelador. No es tractava d'amagar sinó tot el contrari. Les cicatrius parlen, el tatuatge completa el discurs. Aquesta era la clau, decorar la zona, és a dir, convidar a mirar.

Vam triar una sargantana polinèsia, símbol de protecció, i aquell mateix estiu el *tattoo* va triomfar a les platges de la Costa Brava. Recordo una escena tan entranyable com, igualment, reveladora. Érem una rotllana de dones assegurades a la sorra, a mitja tarda, a la cala Cau de Llop (Llançà), i la que tenia en front no parava de mirar-me. Ho feia directament, sense provocació però tampoc cap mena de fingiment; amb curiositat. Bé, pensava jo, ja dirà. I, en efecte, en un moment donat se'm va acostar i va deixar anar: "Què guapo el *tattoo*!" O sigui, havia vist allò que hi era i no el que mancava, havia entès el missatge del tatuatge: posar presència allà on hi havia absència; i, més encara, la decoració de la zona, d'aquell límit amb el món exterior, li agradava. L'havia mirat com qui contempla una obra d'art, que ho és, i apreciava, reconeixia o potser imaginava tot el que hi havia al darrera.

La seguretat que em dona aquesta figura dibuixada al meu tors nu i buit és tant estètica com emocional. El llueixo amb orgull i alegria tant als vestuaris del gimnàs com a la platja... Val a dir que acostumo anar a la platja a primera hora del matí a una zona prou salvatge, on només ens trobem quatre gates i alguns gossos. Però, en qualsevol cas, la solució va ser rodona.

Uns anys més tard, el destí em va jugar una altra mala passada. Li diuen recidiva. Curiosament, la meva oncòloga em va voler tranquil·litzar (jo prou que ho estava, però) pel fet de no haver seguit tot el tractament tal com em manaven. Va dir que podia

¹ Així es presenta al seu web <<https://joanacatot.com/es/>>.

haver passat, tant prenent la pastilleta com no prenent-la. Aleshores, per què tanta insistència en que la prenguéssis? Qüestió d'estadística? Es donava allò tan matemàticament estúpid d'estar al tant per cent de la mala sort? És el que tenen les estadístiques, si un 90 % se salva i tu estàs al 10 % restant, de poc et serveixen.

La qüestió és que vaig patir (literalment) una segona mastectomia, però aquest cop en la intimitat. Durant el primer procés, vaig acabar ben farta d'algunes "amigues" que no paraven de pressionar-me per fer allò que mana la medicina, tant si hi estava d'acord com si no; em reprimien la necessitat de conèixer diferents alternatives i, fins i tot, em desqualificaven tot assegurant que el meu estat d'angoixa no em permetia decidir, en el més pur estil patriarcal que infantilitza i desacredita les dones. Quina mena de feminisme és aquest? (Santa paciència i quanta pedra...!).

La pèrdua del segon pit tornava a configurar una estètica diferent, i aquest cop, a més, em deixava desemparada. Em vaig adonar que m'amagava als vestuaris del gimnàs a l'hora de despullar-me. Alguna cosa no funcionava i calia solucionar-ho.

Em vaig dir: "A veure, Franc, tu quan has ocultat aquest cos tan flamenc que la natura t'ha atorgat i amb el qual mai no t'has sentit incòmoda?". Certament, no és de passarel·la, però tampoc recorda una granota; i si així fos, en parlaríem. El prejudici estètic és imposat, sí, però tampoc resulta tan fàcil desfer-se de la pressió social. Jo he tingut la sort de tenir un cos dins d'allò que normativament s'accepta, a això em refereixo. Per tant, m'he sentit sempre còmoda amb ell. Ara, en canvi, l'ocultava de forma instintiva i... no, de cap manera m'ho podia permetre.

El periple de les possibilitats que m'oferia el mercat de la cirurgia plàstica, estètica i reparadora va donar lloc a noves anècdotes. El primer doctor a qui vaig consultar em va explicar en què consistia la implantació d'una pròtesi i de poc no em desmaio: "Cal calcular la mida del tòrax, per tal que l'implant no sigui massa gran com perquè es mogui ni massa petit com perquè es deformi. S'introdueix l'expansor buit i es completa amb sèrum salí. Aquest implant temporal incorpora una vàlvula que, mitjançant una petita punxada sense dolor —calia remarcar-ho—, permetrà introduir la pròtesi. Després, es posa un drenatge, es tanca la incisió amb punts absorbibles... bli, bli, bla, bla... i quan es retira el drenatge, pots tornar a casa amb un sostenidor sportiu, sense costures. Només són dos dies d'hospital".

I tan amples!!!

A més de que podia haver-hi rebuig —fet al qual, sembla, no se li donava gaire importància—, resulta que la pròtesi més petita que em va ensenyar era força més gran del que jo havia tingut quan ho tenia, per tant, o me les posava totes dues o anàvem a un desequilibri poc assumible.

I vet aquí el conflicte, perquè, d'una banda, el *tattoo* no es tocava; i, de l'altra, a aquestes alçades, m'havia de veure amb pitrera de senyora quan mai havia fet servir sostenidors?

No, l'opció no era cap d'aquestes; què fer, doncs?

Aleshores, em van parlar d'una nova tècnica que consistia en la implantació de matèria grassa del propi cos, una mena de “dos por uno” on t'extreuen greix de la panxa per posar-te-la al forat, tot fent la forma d'un pit.

Genial! Et treuen el *mitxeli* i et fan una popa —que diuen a Lleida— ben bufona i sense possibilitat de rebuig. El pas següent consistia a fer el mugró amb la més sofisticada artesanía tatuadora. Ja en tenia experiència. Som-hi!

Per més fortuna, un metge de la meua mútua ho feia. La sort em somreia?

Doncs no.

El galè en qüestió es va negar a fer el que jo desitjava, és a dir, implantar-me només el pit no tatuat i deixar l'altre tal qual. “Ni parlar-ne”, va sentenciar. “No li permetré que es quedi a mitges. Ho farem i ho farem bé”.

Ole tú!!! El mascle hegemònic, el gall dominant dicta la normativa estètica del galliner: les gallines totes pones o a la cassola.

A la gallina dissident, però, li rebufa tenir un ala més curta que l'altra i vol aprofitar aquest desviament estètic per auto-afirmar-se, qüestionar el poder i fer bandera de la diferència; per apoderar-se d'aquells espais que per llei, per natura, per dret... li pertanyen. Que no es posi cofoi el gall que venim guerrerres.

Per suposat, no va tenir lloc la següent conversa:

—És que, com ha pogut observar, aquest no-pit el porto decorat per tal de reivindicar uns valors estètics que qüestionen els canons de bellesa establerts per la societat patriarcal. Oi que m'entén?

—He dit que ho farem i ho farem bé.

—Ja, ja ho he sentit, però vostè s'adona que es tracta del meu cos?

—No li permetré que es quedi a mitges.

—El segueixo, no ho dubti, però és que qui decideix com el vol soc jo.

—Doncs que li faci un altre.

Hagués estat una conversa tan inútil com desagradable, el que se'n diu un diàleg de sords, i una ja, a certes edats, no està per fer-la petar amb besucs d'aquesta mena. No va tenir lloc. Li vaig dir adéu-siau i, apa, *buenas*, vaig optar per anar directament a una altra, en aquest cas, una doctora molt més comprensiva (tampoc calia gaire esforç) que, tot i suplicar-me “Déjame hacerte las dos y equilibramos un poquito”, va respectar la meua decisió.

Explico aquí la pròpia experiència tot i saber que em llegirà un públic majoritàriament favorable a la dissidència estètica, que potser inclús l'aplaudirà. Estarà d'acord en què el pitjor de tot plegat és aquesta imposició d'un físic i, per tant, o per extensió, d'una mentalitat que no trenqui els usos i costums patriarcals per excel·lència. Un públic que reivindica la riquesa de la diferència, que potser ha somrigut o, fins i tot, s'ha sentit identificat amb les anècdotes; que tal vegada ha descobert alguna dada o fet o reflexió en la qual no havia caigut i, segons com, arribarà a un “algú ho havia de dir” reciclat.

No sou vosaltres, estimades lectores, companyes de viatge, compatriotes de cos i ànima, amb qui comparteixo idees, espais, valors... No hauríeu de ser vosaltres l'objectiu d'aquesta crònica, sinó tota la resta, i us ben asseguro que en són majoria; ens guanyen en nombre, en efectius, en espais i en poder. Essent optimista, diria que un 95% de la població mundial no accepta els cossos divergents.

Aquestes idees filosòfico-estètico-discursivo-decoratives tenen bona premsa al nostre cercle i poc més. De forma predominant, “dues *tetas* tiren més...” i sense elles no hi ha paradís.

Però...

Amb el tatuatge, amb la decoració del cos malmès, amb la insurrecció de la diferència, amb l'assumpció volguda i conscient d'una estètica divergent obrim les portes a d'altres paradisos. Qualsevol forma de modificació del cos és expressió de la nostra pròpia essència, el nostre poder de decisió i la nostra manera d'estar en el món. I cal remarcar-ho, encara que sigui al reduït cercle en el qual ens movem, per tal de crear referents; ves a saber a qui pot arribar.

Aquesta mena d'insubmissió corporal no deixa de ser una manifestació de desobediència civil —ara tant de moda— gràcies a la qual, avui en dia, surten al carrer persones que abans s'amagaven o eren amagades a casa. És aquí on rau el valor i la infinita importància de la visibilitat. Un dels esdeveniments que més m'ha impactat, en aquest sentit, va ser la celebració dels Jocs Paralímpics a la meua ciutat, Barcelona. Eren tants i tants els cossos diferents amb què ens creuàvem pel carrer que ja, pràcticament, ningú es girava a mirar què tenien o què no i com ho tenien o ho deixaven de tenir.

Una gens casual associació d'idees em fa anar a la figura del *clown*. Diuen que als primers circs no hi havia pallassos (ni molt menys pallasses), tot el que es feia a la pista era seriós i si podia ser més difícil encara, millor que millor. Els i les artistes que per edat o per accident no podien actuar eren relegats a les feines més marginals: donar menjar als animals, netejar les gàbies, treure la porqueria... I per sobreviure a l'exclusió van començar a parodiar-se. Juntament amb nans i éssers estrafets, se'n reien de la seva pròpia condició i tant divertit era el seu tarannà que van acabar creant una figura que ocuparia de per vida la pista central. Avui en dia no s'entén el circ sense l'existència d'un nas vermell fent trapelleries.

L'humor i allò estèticament divergent estan doncs en estreta relació: si tenim la capacitat de riure'ns de la nostra diferència, de fer autoparodia, de dessacralitzar el drama, arribarem a ocupar la pista central d'aquest circ humà que és el nostre pobre, desgraciat i defectuós món.

Em pots mirar, no cal que ho facis de gairell.

Perquè la mirada esbiaixada queda molt a prop de la hipocresia que determinats sectors socials mostren envers la dissidència estètica. Qui més ha estigmatitzat els tatuatges han estat les religions, però quan els ha convingut bé que han tirat pel dret. Durant les creuades, els que anaven a la lluita es tatuaven una gran creu al pit per tal de ser identificats i enterrats com a cristians si es donava el cas.

En canvi, si determinats sectors socials opten per adornar una part del cos per la raó que sigui, l'estigma cau sobre el seus caps. Diu la Joana Catot que a partir dels 60 anys hi ha majoria de dones que es tatuen. En general, no ho havien fet abans per la negativa de l'home proper, però "en arribar a certa edat es veuen amb la suficient força com per superar aquestes traves socials"; digui el que digui, mani el que mani la moral dominant.

Decorar la pell pot tenir molts sentits i moltes intencions diferents: de la transgressió a l'esnobisme o la rebel·lia; de la simbologia a la pertinença a un grup o la transmissió de tradicions; el tatuatge pot ser una moda o una forma de trencar normes socials, de reafirmació, de superar entrebancs, d'insurrecció... però és sempre un element discursiu.

Per tant, mira'm, no et tallis, no dissimulis.

Aquest meu tatuatge en forma de sargantana polinèsia a qui vaig posar de nom S'Abba Druche —com la primera platja on es va banyar i que significa "Aigua Clara"— m'ha dut a un altre paradís molt allunyat del que l'estètica televisiva vol imposar. Un paradís al qual Paul Éluard ja m'havia convidat quan despertava a la vida social i política. Un paradís que havia de ser l'objectiu de les nostres accions i al qual el poeta va escriure repetint el seu nom per quaderns, pupitres i llibres d'anar a escola, sobre fruits tallats en dos, llits buits, refugis destruïts... Amb la salut recuperada i desaparegut el risc (creuem els dits), la vida recomença amb un cos escrit de pròpia mà, tot sabent que només compartirem paradís amb qui el miri amb netedat i el sàpiga llegir.

